

RAQS LIBOSLARI VA SAHNA BEZAKLARINING AHAMIYATI.

Abdullayeva Gulchehra

Davlat Xoreografiya Akademiyasi, Xoreografiya Jamoalar Rahbari ta'lim yo'nalishi, 3-bosqich talabasi.

Abdiyeva G.E

Ilmiy rahbar O'zDXA dotsenti

Raqs – bu inson qalbining musiqaga javob qaytarishi, his-tuyg'ularning harakat tilida ifodalanishidir. Ammo raqs faqatgina tana plastikasidan iborat emas. U sahna, libos, yorug'lik, hatto havodagi kayfiyat bilan ham bir butunlik kasb etadi. Ayniqsa, raqs liboslari va sahna bezaklari san'atning ko'rinmas, lekin kuchli “tili” hisoblanadi.

Raqs libosini oddiy kiyim sifatida qarash xato. U – raqqosning o'zini ifoda etishida ikkinchi teri, ruhiy ko'zgudir.

- Milliy raqslarda liboslar xalq tarixini o'zida mujassam etadi. Masalan, Farg'ona raqsi libosidagi nozik naqshlar ayollarning latofatini, Buxoro raqsidagi oltin iplar esa shon-shuhratni eslatadi.

- Zamonaviy raqslarda esa libos plastika va energiyani ochib berish uchun maksimal erkin shaklda bo'ladi.

Libosning yengil silkinishi, etakning uchishi, shippakning tovushi – bularning barchasi raqsning o'ziga xos “orqali tovushi”dir.

Sahnada ranglar so'zsiz gapiradi. Psixologiyada har bir rangning o'z vibratsiyasi bor, raqsda esa bu vibratsiya ikki barobar kuchayadi.

- Qizil libos sahnaga chiqqan zahoti tomoshabin yuragi tezroq ura boshlaydi.
- Moviy va oq ranglar esa xotirjamlik bag'ishlaydi, raqqos go'yo osmonda uchayotgandek ko'rinadi.
- Oltin va kumush ranglar tomoshabinda bayram kayfiyatini uyg'otadi, ularni boshqa olamga olib kiradi.

To'g'ri tanlangan rang uyg'unligi raqsni oddiy chiqish emas, balki tomoshabin qalbida uzoq vaqt saqlanadigan san'at asariga aylantiradi.

Sahna bezaklari va yorug'lik raqsni ko'z bilan “eshitishga” imkon beradi.

- Dekoratsiya – bu raqsning fon musiqasi singari. U mavzuni ko'rsatadi: sahnada milliy naqshlar bo'lsa, bizni o'zbek an'analariga eltadi, minimalistik qora fon bo'lsa – zamonaviy plastika olamiga.

- Yoritish – raqqosning hamrohidir. Birgina projektorning o'zgarishi raqs mazmunini butunlay boshqacha his qildirishi mumkin. Yorug'lik raqqosning harakatlarini goh yulduzdek porlatuvchi, goh sirli soyaga aylantiruvchi sehrdir.

- Atributlar (shamchiroq, gul, ro'mol) – raqsni yanada tirik qiladi. Ular raqqosning har bir ishorasini kuchaytiruvchi belgilar vazifasini bajaradi.

Raqs liboslari va sahna bezaklari tomoshabinning ongiga emas, balki bevosita qalbiga ta'sir qiladi. Ko'pincha odamlar raqqosning har bir qadamidan ko'ra, uning libosi uchganidagi hissiyot yoki yorug'lik ostida yaralgan sirli manzarani uzoqroq eslab qoladilar.

Libos – bu estetik, sahna esa dramatik effekt beradi. Birgalikda ular raqsni san'atning eng ta'sirchan ko'rinishiga aylantiradi.

Raqs liboslari va sahna bezaklari – bu faqat ko'zni quvontiruvchi bezak emas. Ular raqqosning yuragini ochuvchi, sahnani sehrli maydonga aylantiruvchi, tomoshabin ruhiga bevosita kirib boruvchi san'at vositalaridir. To'g'ri tanlangan libos va sahna ko'rinishi oddiy raqsni sehrli voqeaga aylantiradi, harakatlarni esa abadiyatga muhrlaydi.

1. Avdeyeva L.A. Ozbek Milliy raqsi tarixidan. –Тошкент: Mukarrama Turgunboeva nomidagi “O'zbekraqs” milliy raqs birlashmasi, 2001 y.

2. Авдеева Л.А. Мукарамма Турғунбоеванинг рақси. –Тошкент: Ғофур Ғулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти, 1989 й.

3. Авдеева Л.А. Танцевальное искусство Узбекистана. –Ташкент: Государственное издательство художественной литературы Узбекской ССР, 1966 г.

4. Каримова Р. Ферганский танец (методическое пособие). –Ташкент: Издательство литературы и искусства имени Гафура Гуляма, 1973 г.

5. Каримова Р. Хarezмский танец. –Ташкент: Издательство литературы и искусства имени Гафура Гуляма, 1975 г.

6. Каримова Р. Бухарский танец (методическое пособие). –Ташкент: Издательство литературы и искусства имени Гафура Гуляма, 1977 й.